

Odkaz:

Rozsudek Soudního dvora ze dne 4. října 1991, Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd proti Stephen Grogan a dalším, věc C-159/90, Recueil 1991, s. I-4685¹

Klíčová slova:

Volný pohyb služeb – Zákaz šíření informací týkajících se klinik provádějících dobrovolná přerušení těhotenství v ostatních členských státech

Předmět:

Rozhodnutí o předběžné otázce o výkladu článků 59 až 66 Smlouvy o EHS

Skutkové okolnosti:

I – Skutkové okolnosti a řízení

1. *Právní rámec sporu*

Potravy byly v Irsku vždy zakázány, nejprve podle common law, později podle zákona (43. Geo. II, c. 58) z roku 1803, pak podle Offences Against the Person Act (zákon týkající se zločinů a trestných činů proti osobám) z roku 1839 a nakonec podle článků 58 a 59 Offences Against the Person Act (zákon týkající se zločinů a trestných činů proti osobám) z roku 1861. Posledně jmenovaný zákon je v Irsku stále v platnosti a byl znovu potvrzen Oireachtas (irským parlamentem) v Health (Family Planning) Act (zákon o zdraví – plánování rodiny) z roku 1979.

V roce 1983 byl ústavní změnou schválenou referendem do čl. 40 odst. 3 irské ústavy vložen třetí pododstavec v tomto znění:

„Stát přiznává právo na život dosud nenarozenému dítěti. Při patřičném zohlednění stejného práva na život matky se zavazuje zohlednit toto právo ve svých zákonech, a pokud je to uskutečnitelné, chránit a uplatňovat toto právo v zákonech.“

Ve věci The Attorney General at the relation of the Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd v. Open Door Counselling Ltd a Dublin Wellwoman Centre Ltd rozhodl High Court rozsudkem ze dne 19. prosince 1986, a poté i Supreme Court rozsudkem ze dne 16. března 1988, že činnost spočívající v poskytnutí pomoci těhotným ženám nacházejícím se na irském území, aby mohly odjet do ciziny za účelem podstoupení umělého přerušení těhotenství tím způsobem, že jim cestu zorganizují nebo jim podají informace týkající se názvu a místa zřízení jedné nebo několika určitých klinik, které provádějí umělá přerušení těhotenství, a způsobů, jak s nimi navázat kontakt, je podle čl. 40 odst. 3 třetího pododstavce irské ústavy nezákonná. Oba soudy také přikázaly žalovaným, aby od těchto činností upustili.

Následkem těchto rozsudků předložili žalovaní Evropské komisi pro lidská práva v souladu s článkem 25 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod dvě žaloby proti Irsku pro porušení článku 8 (právo na respektování soukromého a rodinného života), článku 10 (svoboda projevu a šíření informací) a článku 14 (zákaz diskriminace na základě pohlaví)

¹ Jednací jazyk: angličtina

uvedené úmluvy. Usnesením ze dne 15. května 1990 (žaloba č. 14234/88, Open Door Counselling Ltd v. Irsko a žaloba č. 14235/88, Dublin Well Centre a další v. Irsko) rozhodla Evropská komise pro lidská práva, že obě žaloby jsou přípustné.

2. *Skutečnosti předcházející sporu*

Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd, žalobkyně v původním řízení (dále jen „SPUC“), je společností podle irského práva, která byla založena zejména za tím účelem, aby zabránila depenalizaci potratů a potvrdovala, bránila a podporovala lidský život již od okamžiku početí.

Žalovaní v původním řízení byli v průběhu let 1989/1990 zástupci jedné z následujících tří studentských asociací, které nejsou právníckými osobami: Union of Students in Ireland (dále jen „USI“), University College Dublin Students Union (dále jen „UCDSU“) a Trinity College Dublin Students Union (dále jen „TCDSU“).

V průběhu posledních let vydávala USI měsíční publikaci obsahující rubriku, která dodávala studentům informace týkající se možnosti umělého přerušeni těhotenství ve Spojeném království, některých klinik, které tento zákrok provádějí legálně ve Spojeném království, a způsobů, jak s nimi navázat kontakt. UCDSU vydává každoročně průvodce pro studenty; edice 1989/1990 obsahovala informace podobné výše popsaným informacím a uváděla také název a místa zřízení několika určitých klinik provádějících umělá přerušeni těhotenství ve Spojeném království. TCDSU vydává každý rok průvodce a ročenku, která v edici let 1989/1990 takovéto informace obsahovala také. Žádná z těchto publikací nepropagovala ani nepodporovala potraty.

Dopisem ze dne 12. září 1989 požádala SPUC žalované v původním řízení, jakožto odpovědné pracovníky asociace, aby v průběhu univerzitního roku 1989/1990 nezveřejňovali informace výše popsaného druhu. Žalovaní na dopis neodpověděli.

SPUC tedy zahájila řízení proti žalovaným u High Court v Dublinu s cílem získat prohlášení, že činnost spočívající v šíření takových informací, jaké jsou popsány výše, je protiprávní, a zákaz zveřejňování a šíření podobných informací.

Rozsudkem ze dne 11. října 1989 High Court rozhodl, že by měl předložit Soudnímu dvoru v souladu s článkem 177 Smlouvy žádost o rozhodnutí o předběžných otázkách z toho důvodu, aby se mohl vyjádřit k udělení zákazu požadovaného žalobkyní.

Dne 19. prosince 1989 vyhověl Supreme Court odvolání předloženému SPUC proti tomuto rozsudku a schválil zákaz tisknout, vydávat a šířit jakoukoli publikaci, která poskytuje informace o názvu, místě zřízení a způsobu, jak navázat kontakt s jednou nebo několika klinikami provádějícími umělá přerušeni těhotenství. Supreme Court však nezměnil tu část rozsudku High Court, kde tento soud rozhodl předložit Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce. Každý z účastníků řízení byl oprávněn předložit žádost High Court, a to ještě před konečným rozhodnutím, aby byl rozsudek Supreme Court změněn ve světle rozsudku o předběžné otázce, který vydá Soudní dvůr. Po vydání rozsudku Supreme Court žalobkyně v původním řízení obnovila řízení u High Court s tím, že požaduje opatření podobná dříve požadovaným opatřením.

3. *Předběžné otázky*

High Court v Dublinu se domnívá, jak již bylo uvedeno v rozsudku ze dne 11. října 1989, že se spor týká problémů výkladu práva Společenství, a proto usnesením ze dne 5. března 1990 odložil rozhodnutí a položil Soudnímu dvoru v souladu s článkem 177 Smlouvy tyto předběžné otázky:

- „1) Vztahuje se pojem „služby“ ve smyslu článku 60 Smlouvy o EHS na aktivitu nebo organizovanou činnost spočívající v provádění potratu nebo umělého přerušeni těhotenství?
- 2) Při neexistenci jakýchkoli opatření, která stanoví sblížení právních předpisů členských států týkajících se aktivity nebo organizované činnosti spočívající v provádění potratu nebo umělého přerušeni těhotenství, může členský stát zakázat šíření přesných informací ohledně názvu a místa zřízení jedné nebo několika určitých klinik v jiném členském státě, kde jsou prováděny potraty, a způsobech, jak navázat kontakt s touto klinikou nebo těmito klinikami?
- 3) Dává právo Společenství osobě sídlící v členském státě A právo šířit přesné informace týkající se názvu a místa zřízení jedné nebo více určitých klinik členského státu B, kde se provádějí potraty, a způsobů navázání kontaktu s touto klinikou nebo těmito klinikami, pokud jsou potraty v členském státě A zakázány jak ústavou, tak trestním právem, ale jsou povoleny za určitých podmínek v členském státě B?“

4. Řízení

Předkládací rozhodnutí bylo zapsáno kanceláří Soudního dvora dne 23. května 1990.

V souladu s článkem 20 Protokolu o statutu Soudního dvora Evropského hospodářského společenství byla předložena písemná vyjádření SPUC, žalobkyně v původním řízení, zastoupené Jamesem O'Reilly, SC, a Anthony M. Collinsem, barrister-at-law, jednajícími podle instrukcí Collins, Crowley & Co, solicitors, žalovaných v původním řízení, zastoupených Mary Robinson, SC, a Seamus Woulfem, barrister-at-law, jednajícími podle instrukcí Taylor & Buchalter, právních poradců, irskou vládou, zastoupenou Louisem J. Dockerym, chief state solicitor, jako zmocněncem, za pomoci Dermota Gleesona, SC, a Aindriase O'Caioimh, barrister-at-law, a Komise Evropských společenství, zastoupené Karen Banks, pracovnící právního oddělení, jako zmocněnkyní.

Usnesením druhého senátu ze dne 20. září 1990 přijatého podle článku 76 a čl. 104 odst. 3 jednacího řádu schválil Soudní dvůr žádost žalovaných v původním řízení o poskytnutí bezplatné právní pomoci.

Irská vláda požádala v souladu s čl. 95 odst. 2 jednacího řádu, aby věc byla vyřešena na plenárním zasedání. Dne 5. prosince 1990, po vyslechnutí soudce zpravodaje a stanoviska generálního advokáta, rozhodl Soudní dvůr o zahájení ústní části řízení bez předběžného dokazování.

II – Shrnutí písemných vyjádření předložených Soudnímu dvoru

1. K příslušnosti Soudního dvora

SPUC, žalobkyně v původním řízení, úvodem poznamenává, že v tomto řízení nejde o žádnou otázku práva Společenství. Za prvé, na pomoc, kterou poskytovali žalovaní, se nevztahuje pojem „služby“ ve smyslu článku 60 Smlouvy, který zahrnuje služby poskytované běžně

za úplatu. Žalovaní ve skutečnosti šířili uvedené informace zdarma a bez náhrady, mimo jakoukoli hospodářskou činnost jimi provozovanou. Jenže otázka, zda je služba dodávána ve spojitosti s hospodářskou činností, se jeví jako určující faktor při použití článků 59 až 66 Smlouvy. Za druhé, informace byly dodávány uvnitř Irska, bez jakéhokoli přeshraničního prvku, takže nelze použít právo Společenství. To vyplývá z mnoha rozsudků týkajících se použití článku 48 Smlouvy o volném pohybu pracovníků (rozsudek ze dne 28. března 1979, Saunders, 175/78, Recueil, s. 1129; rozsudek ze dne 27. října 1982, Morson a Jhanjan, 38/82 a 36/82, Recueil, s. 3723; a rozsudek ze dne 28. června 1984, Moser, 180/83, Recueil, s. 2539).

Ve světle těchto úvah zdůrazňuje SPUC, že by Soudní dvůr měl odmítnout odpovědět na otázky, které mu položil High Court a vrátit věc uvedenému soudu, aby byla rozhodnuta podle vnitrostátního práva.

Komise upozorňuje, že z neznámého důvodu nebyla Soudnímu dvoru položena žádná otázka po vydání rozsudku High Court dne 11. října 1989, který se týkal udělení zatímního soudního příkazu. Zdá se, že usnesení High Court ze dne 5. března 1990, kterým byl Soudní dvůr nakonec požádán o rozhodnutí o předběžné otázce, bylo učiněno v rámci původního řízení. Toto usnesení však odkazuje pro zdůvodnění na rozsudek ze dne 11. října 1989. Z toho lze jen špatně usoudit, zda rozhodnutí o předběžné otázce je vyžadováno v rámci řízení o soudním příkazu nebo zda je požadováno, aby umožnilo High Court rozhodnout ve věci samé.

Za prvního předpokladu, pokud požadovaný soudní příkaz skutečně udělil Supreme Court, si lze na první pohled myslet, že soudce High Court již v této věci nemá o čem rozhodovat. To by mělo za následek, že v souladu s rozsudkem ze dne 21. dubna 1988, Pardini (338/85, Recueil, s. 2041) Soudní dvůr nemůže přijmout žádost o rozhodnutí o předběžné otázce od tohoto soudu. Vnitrostátní soudy jsou skutečně oprávněny předkládat Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, pouze pokud před uvedenými soudy probíhá spor, v jehož rámci mají přijmout rozhodnutí, které může zohlednit rozhodnutí o předběžné otázce. Nicméně z rozsudku Supreme Court ze dne 19. prosince 1989 vyplývá, že každý z účastníků řízení se může obrátit na High Court a požadovat změnu soudního příkazu vydaného Supreme Court. Z toho vyplývá, že High Court zde hraje stále určitou úlohu, i když se jedná o řízení o soudním příkazu.

Pokud se však žádost o rozhodnutí o předběžné otázce váže k řízení ve věci samé, je příslušným soudem samozřejmě High Court.

2. *K první otázce*

Podle názoru *SPUC* žádný z prvků zapsaných v cílech Smlouvy [článek 2 a čl. 3 písm.c)] nebo v definici služeb (článek 60) nevyžaduje, aby provádění umělého přerušování těhotenství bylo považováno za spadající pod tato ustanovení. I když uskutečnění takového aktu v rámci právních předpisů určitých států může zahrnovat zisk nebo kompenzaci, nestačí to pro konstatování, že jde o hospodářskou činnost. Ostatně skutečnost, že některé činnosti, i když velmi nemorální, mohou být v různé míře povoleny v některých členských státech, neznamená, že jsou hospodářskou činností, na kterou se vztahují cíle Smlouvy.

Pokud lze předpokládat, že na umělé přerušování těhotenství, jakožto na lékařský zákrok, se vztahuje pojem služby, je třeba si všimnout jeho jedinečnosti ze dvou hledisek. Především je to jediná forma lékařského zákroku, která se týká třetí strany, tj. nenarozeného dítěte. Za druhé pouze tato forma lékařského zákroku nezbytně zahrnuje zničení lidského života. *SPUC* tedy uvádí, že Soudní dvůr by případně měl na první předběžnou otázku odpovědět takto:

„Na aktivitu nebo organizovanou činnost spočívající v provádění potratu nebo umělém přerušení těhotenství se pojem služby ve smyslu článku 60 Smlouvy o EHS nevztahuje.“

Stephen Grogan a další, žalovaný v původním řízení, tvrdí, že na aktivitu nebo organizovanou činnost spočívající v provádění potratu nebo umělém přerušení těhotenství se pojem služby ve smyslu článku 60 Smlouvy o EHS vztahuje. Toto ustanovení se týká poskytování služeb běžně prováděných za úplat. Osoba požadující umělé přerušení těhotenství ve Spojeném království musí běžně zaplatit cenu této lékařské péče, takže tato je běžně poskytována za úplat.

Článek 60 obsahuje nevyčerpávající seznam služeb zahrnujících činnosti svobodných povolání. Tento pojem zahrnuje i lékařské povolání a umělé přerušení těhotenství, které je ve většině členských států Společenství zajišťováno jakožto služba.

V rozsudku ze dne 31. ledna 1984 (*Luisi a Carbone*, 286/82 a 26/83, Recueil, s. 377) rozhodl Soudní dvůr, že lékařská péče je služba ve smyslu ustanovení Smlouvy a že ti, kdo tuto péči využívají, jsou uživateli služby. Podle žalovaných v původním řízení lékařská péče zahrnuje a obsahuje umělé přerušení těhotenství i potrat. Takže těhotná žena, která se vydá z jednoho členského státu do druhého za účelem potratu, který se zde legálně provádí, musí být považována za uživatele služby, na kterou se vztahují ustanovení Smlouvy.

Irská vláda se domnívá, že problémy práva Společenství se objevují pouze v souvislosti s hospodářskou činností. Pokud činnost žalovaných v původním řízení není hospodářského charakteru, nevstupuje do oblasti působnosti práva Společenství a musí být upravována pouze vnitřním irským právem.

První otázka neopravňuje k odpovědi pouze kladné nebo záporné. V projednávaném případě, jelikož žalovaní v původním řízení nejednají ani jako poskytovatelé služeb, ani jako jednatele klinik provádějících umělé přerušení těhotenství v jiných členských státech, nepřichází v úvahu žádný přeshraniční aspekt. Z tohoto hlediska vyplývá z rozsudku ze dne 18. března 1980, *Debauve* (52/79, Recueil, s. 833), že ustanovení Smlouvy týkající se volného pohybu služeb nelze použít na činnosti, jejichž všechny relevantní prvky jsou omezeny pouze rámcem jednoho členského státu.

Je třeba také poznamenat, že žádný žalovaný v původním řízení neposkytoval takové služby, jaké jsou definovány ve Smlouvě, že nikdo z nich je nevyžíval nebo nehodlal využívat a že žádná osoba usazená v jiném členském státě se neúčastnila původního řízení. Jedinou spornou skutečností je to, že na území Irska byly bezplatně šířeny určité informace, které jsou v Irsku protiprávní. V rozsudku ze dne 26. dubna 1988, *Bond Van Adverteerders* (352/85, Recueil, s. 2085) přezkoumával Soudní dvůr nejprve, zda má dotyčná služba přeshraniční charakter ve smyslu článku 59 Smlouvy a zda se jedná o poskytnutí služby běžně prováděné za úplat ve smyslu článku 60 Smlouvy. V projednávaném případě v původním řízení však o takovou službu ze strany žádného z účastníků nejde, ale jde pouze o šíření informací, které neodpovídají žádnému z kritérií sledovaných Soudním dvorem v rozsudku ze dne 26. dubna 1988.

Komise připomíná, že podle článku 60 Smlouvy se za služby pokládají výkony poskytované zpravidla za úplat, pokud nejsou upraveny ustanoveními o volném pohybu zboží, kapitálu a osob. Protože žádné z těchto ustanovení nelze použít na přerušení těhotenství, které je z důvodu své lékařské povahy pokládáno za činnost v rámci svobodného povolání ve smyslu článku 60, je zásadní otázkou, zda je dotyčná služba běžně poskytována za úplat.

Rozsudek ze dne 27. září 1988, Humbel (263/86, Recueil, s. 5365) uvádí, že hlavní charakteristika odměny spočívá ve skutečnosti, že odměna představuje ekonomickou protihodnotu dotyčné služby, protihodnotu, která je zpravidla stanovena mezi poskytovatelem a příjemcem služby. Soudní dvůr rozhodl, že tato charakteristika neplatí v případě kurzů poskytovaných v rámci systému národního vzdělávání obecně hrazeného nikoli žáky nebo jejich rodiči, ale z veřejného rozpočtu, což je systém zavedený a udržovaný státem nikoli za účelem rozvíjení odměňovaných aktivit, ale za účelem plnění úkolů, které stát má vůči svému obyvatelstvu v oblasti sociální, kulturní a vzdělávací. Co se týče umělého přerušeni těhotenství, splňuje podmínky článku 60, pokud je prováděno soukromě a za úplatu příjemcem. Není však službou ve smyslu Smlouvy, pokud je prováděno členským státem v rámci jeho sociálních cílů a je zcela nebo z velké části hrazeno poplatníkem.

Jelikož předkládací usnesení neupřesňuje, zda se ženy, které odcházejí do jiného členského státu, aby zde podstoupily umělé přerušeni těhotenství, snaží využít služby poskytované státem zdarma, nebo zda se obracejí na soukromé kliniky, kde si musí náklady za zákrok platit, odpověď na první otázku musí zohlednit obě možnosti. Komise tedy navrhuje odpovědět na první otázku takto:

„Činnost spočívající v provedení umělého přerušeni těhotenství je službou ve smyslu článku 60 Smlouvy o EHS, vyjma případu, kdy je prováděno veřejným orgánem při plnění úkolu ve zdravotnictví a hrazeno z veřejného rozpočtu.“

Tuto odpověď není třeba upravovat podle zvláštností dotyčné služby, neboť Soudní dvůr již upřesnil, že zvláštnosti některých služeb nemohou způsobit, že by se na tyto činnosti nevztahovala pravidla volného pohybu služeb (rozsudek ze dne 3. prosince 1974, Van Binsbergen, 33/74, Recueil, s. 1299 a rozsudek ze dne 17. prosince 1981, Webb, 279/80, Recueil, s. 3305).

3. *Ke druhé a třetí otázce*

SPUC zejména uvádí, že Irsko může především využít námitku veřejného pořádku uvedenou v právu Společenství pro zákaz šíření zvláštních informací týkajících se názvu a místa zřízení jedné nebo několika určitých klinik, které provádějí umělá přerušeni těhotenství v jiném členském státě, a způsobů, jak s nimi navázat kontakt.

Námitka veřejného pořádku byla přezkoumána v rozsudku ze dne 4. prosince 1974, Van Duyn (41/74, Recueil, s. 1337) a v rozsudku ze dne 27. října 1977, Bouchereau (30/77, Recueil, s. 1999) v souvislosti s volným pohybem pracovníků. Soudní dvůr zde zejména tvrdil, že i když se specifické okolnosti, které odůvodňují uchýlení se k pojmu veřejného pořádku, mohou různit podle států a období, použití tohoto pojmu vnitrostátním orgánem předpokládá každopádně existenci, kromě potíží způsobených každým porušením, skutečného a dostatečně závažného ohrožení některého základního zájmu společnosti.

SPUC se domnívá, že existuje skutečné a závažné ohrožení požadavků irského veřejného pořádku týkající se jednoho ze základních zájmů irské společnosti, jelikož se jedná o činnost, která odporuje nejen irskému právu, ale obsahuje i potlačení nejzákladnějšího ze všech lidských práv, tj. práva na život, které je přiznáváno a potvrzeno irskou ústavou. Podle společných ustanovení článků 56 a 66 Smlouvy mají členské státy pravomoc přijímat vlastní právní a správní opatření, která stanoví zvláštní režim pro cizí příslušníky, pokud jde o volný pohyb služeb v rámci Společenství. V této výjimce z obecné zásady zákazu diskriminace je obsaženo, že členský stát má pravomoc přijímat nediskriminační opatření založená na

důvodech veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti a ochrany zdraví (viz výše uvedený rozsudek ze dne 18. března 1980, Debauxe). Tento výklad potvrzuje i výše uvedený rozsudek ze dne 3. prosince 1974, Van Binsbergen, ve kterém Soudní dvůr rozhodl, že s ohledem na zvláštní povahu služeb nejsou zvláštní požadavky, uložené poskytovateli a motivované použitím odborných předpisů odůvodněných veřejným zájmem, neslučitelné se Smlouvou. Ostatně čl. 60 třetí pododstavec Smlouvy opravňuje každý členský stát uložit poskytovatelům usazeným v jiných členských státech, kteří provozují dočasně svou činnost ve státu, kde je služba poskytována, stejné podmínky, jaké tento stát ukládá svým vlastním příslušníkům.

Pokud by bylo potvrzeno právo, kterého se dožadují žalovaní, námitka veřejného pořádku uvedená v článku 36, čl. 48 odst. 3, čl. 56 odst. 1, článku 66 a 100a Smlouvy by byla ve skutečnosti zrušena. Stejně tak by tomu bylo u námitek veřejné mravnosti, ochrany zdraví a života osob, zvířat a rostlin uvedených v člancích 36 a 100a.

Za druhé SPUC tvrdí, že jelikož neexistují opatření stanovící sblížení práv členských států, pokud jde o potraty, mohou členské státy zakázat šíření takových informací, jaké jsou předmětem původního řízení. Ve výše uvedeném rozsudku ze dne 18. března 1980, Debauxe, prohlásil Soudní dvůr, že při neexistenci harmonizace použitelných předpisů vstupuje zákaz obchodní televizní reklamy do rámce pravomoci ponechané v této oblasti každému členskému státu. To platí, i když se dotýčný zákaz vztahuje na televizní reklamu pocházející z jiných členských států za podmínky, že je skutečně používána ve stejném znění na vnitrostátní subjekty. Podle SPUC se stejná zásada použije na zákaz šíření informací dotčených v projednávaném případě v původním řízení.

Podle čl. 100a odst. 4, vloženého do Smlouvy Jednotným evropským aktem, mají členské státy trvalé právo na výjimku z jakéhokoli harmonizačního opatření přijatého většinou, zejména z důvodů veřejné morálky, veřejného pořádku, ochrany zdraví a života osob a zvířat. Toto ustanovení bylo vloženo na žádost vlád Spojeného království a Irska, přičemž poslední jmenovaná měla za cíl odstranit jakékoli pochybnosti, které by mohly nastat, pokud jde o použití článku 100a na služby umělého přerušování těhotenství.

Za třetí SPUC uvádí, že žádné právo, které je domněle uděleno právním řádem Společenství, nemůže zrušit základní lidské právo zaručené ústavou některého členského státu.

Nelze se domnívat, že osoba, která si přeje odjet do jiného členského státu za účelem využití služby legálně zde poskytované, má právo získat v Irsku specifické informace týkající se této služby, pokud je tato činnost v Irsku zakázána jak ústavou, tak irským trestním právem. Právo podávat takovéto informace může existovat pouze jako logický důsledek odpovídající povinnosti je podávat, a pouze pokud je nezbytnou částí práva na využití této služby. Pokud by však uvedená informace byla nezbytná pro provádění umělého přerušování těhotenství, muselo by z toho vyplývat, že záměrné šíření takovéto informace je pozitivní podporou ve smyslu usnesení irského Supreme Court ve věci Attorney General at the relation of SPUC v. Open Door Counselling Ltd a Dublin Wellwoman Centre Ltd, neboť bez této informace by umělé přerušování těhotenství nebylo možné. Pokud by naopak informace nebyla nezbytná, žalovaní v původním řízení by nemohli prokázat existenci povinnosti tuto informaci podávat. Proto právo požadované k tomuto účelu nemůže být uděleno ani irským právem, ani právem Společenství.

Ve světle těchto úvah není výše uvedený rozsudek ze dne 31. ledna 1984, Luisi a Carbone, žádnou podporou pro tvrzení žalovaných v původním řízení. I když může existovat právo odejít do některého členského státu a využít zde nějakou službu, nedává to samo o sobě právo

získat tuto službu v jakémkoli členském státě. Nelze učinit závěr, že zákaz pomoci určité osobě, aby získala službu, která je v jednom členském státě protiprávní, může být překážkou k tomu, aby tatáž stejnou službu získala legálně v jiném členském státě.

Co se týče slučitelnosti dotyčného irského práva se základními právy, odvolává se SPUC na stanovisko generálního advokáta M. Warnera v rozsudku ze dne 7. července 1976, IRCA (7/76, Recueil, s. 1213), podle kterého základní právo uznané a chráněné ústavou kteréhokoli členského státu musí být také uznáno a chráněno právem Společenství. Důvodem je skutečnost, že právo Společenství existuje také díky částečnému převodu suverenity provedenému každým členským státem ve prospěch Společenství. Nelze však přičítat žádnému členskému státu, že by chtěl do tohoto převodu zahrnout pravomoc Společenství určovat pravidla, která by porušovala práva chráněná jeho vlastní ústavou.

Zde dotyčné základní právo, tj. právo na život, bylo uznáno a potvrzeno irskou ústavou implicitně před rokem 1983 a explicitně od tohoto roku. Irský národ nesmí ohrožovat základní lidské právo uznané a potvrzené irskou ústavou. Přijetím třetího dodatku k ústavě, který umožnil Irsku přistoupit k Evropskému společenství, nemohl převést právo, které sám neměl. Následkem toho Společenství a jeho orgány nemohou jednat způsobem, který obsahuje zrušení základního práva takto chráněného a přiznaného, a pokud přijmou opatření s takovýmito následky, nemohou tato opatření nabýt účinnosti u žádného irského soudu.

V projednávané věci není Soudní dvůr příslušný pro vyřešení problému týkajícího se Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Z rozsudku ze dne 11. července 1985, Cinéthèque (60/84 a 61/84, Recueil, s. 2605) vyplývá, že Soudnímu dvoru nepřísluší přezkoumávat, zda je vnitrostátní zákon nacházející se v oblasti, která spadá do posouzení vnitrostátním zákonodárcem, slučitelný s úmluvou. Tudiž, otázka, zda ústavní ochrana práva nenarozených dětí na život a zákaz potratů mohou odporovat určitým ustanovením Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, nemůže být předložena Soudnímu dvoru.

SPUC tedy uvádí, že pokud je to nutné, měl by Soudní dvůr odpovědět na druhou a třetí otázku položenou High Court takto:

„Při neexistenci opatření, která stanoví sblížení právních předpisů členských států týkajících se aktivity nebo organizované činnosti spočívající v provádění potratu nebo umělého přerušování těhotenství, může členský stát zakázat šíření přesných informací ohledně názvu a místa zřízení jedné nebo několika určitých klinik v jiném členském státě, kde jsou prováděny potraty, a způsoby, jak navázat kontakt s touto klinikou nebo těmito klinikami.

Právo Společenství nedává osobě sídlící v členském státě A právo šířit přesné informace týkající se názvu a místa zřízení jedné nebo několika určitých klinik členského státu B, kde se provádějí potraty, pokud jsou potraty v členském státě A zakázány jak ústavou, tak trestním právem, ale jsou povoleny za určitých podmínek v členském státě B.“

Stephen Grogan a další tvrdí, že členský stát, který hodlá zakázat šíření uvedených informací, porušuje články 59 a/nebo 62 vyložené ve světle čl. 3 písm. c) Smlouvy. Takový zákaz znamená pro ženu nacházející se v jednom členském státě překážku při výkonu jejího práva odejít do jiného členského státu, aby využila službu, která je zde legálně poskytována. Judikatura Soudního dvora (výše uvedený rozsudek ze dne 31. ledna 1984, Luisi a Carbone, a rozsudek ze dne 2. února 1989, Cowan, 186/87, Recueil, s. 195) uvádí, že volný pohyb služeb zahrnuje volnost pro uživatele služeb odejít do jiného členského státu, aniž by byl omezován, a zejména že poživatelé lékařské péče jsou považováni za uživatele služeb. Soudní dvůr také

rozhodl, že článek 59 má přímý účinek a příslušníci členských států se jej mohou dovolávat u svých vnitrostátních soudů, aniž by musely nezbytně existovat právní předpisy, které jej zavádějí.

Pokud použijeme tyto zásady na projednávanou věc, má příslušnice jednoho členského státu právo odejít do jiného členského státu, aby využila lékařskou službu, kterou je přerušeni těhotenství nebo potrat, legálně poskytovanou v tomto členském státě, aniž by byla omezována. Irsko se nesnaží přímo zakázat těhotné ženě vykonat její právo ani jí v tom zabránit, ale brání výkonu tohoto práva cestou omezení šíření informací v uvedené oblasti. Podle vědecké zprávy má toto bránění za následek, že těhotné ženy sídlící v Irsku nadále odcházejí do Spojeného království za účelem provedení umělého přerušeni těhotenství, avšak činí tak v pozdějším stadiu těhotenství, a tedy s větším rizikem pro své zdraví.

Aby mohla vykonat právo odejít a využít lékařskou službu v jiném členském státě, měla by mít těhotná žena v Irsku možnost využít přesných informací týkajících se možnosti získat tuto službu, a zejména týkajících se názvu a místa zřízení klinik provádějících umělá přerušeni těhotenství v jiném členském státě a způsobu navázání kontaktu s těmito klinikami. Pokud tomu tak není, těhotné ženy nemají možnost přijmout nezbytná opatření pro využití dotyčné lékařské služby v jiném členském státě a práva daná uživatelům těchto služeb právem Společenství jsou zbavena své podstaty a skutečného účinku.

Jelikož existuje právo, kterého se lze dovolávat u vnitrostátních soudů a vyplývající z článku 59 Smlouvy, a tím je právo přijímat v jednom členském státě informace týkající se služby legálně poskytované v jiném členském státě, mělo by současně existovat v právu Společenství právo umožňující osobám nacházejícím se v prvním členském státě tyto informace poskytovat. Pokud tomu tak není, právo získávat informace a nepřímo využívat služeb v jiném členském státě nemá žádný význam a je zbaveno jakéhokoli skutečného účinku.

Neexistence opatření ke sblížení právních předpisů členských států v oblasti umělého přerušeni těhotenství je bezpředmětná. Jelikož má článek 59 přímou účinnost, není výkon práv, která přiznává, podřízen žádnému opatření ke sblížení ani žádnému doplňkovému právnímu předpisu.

Stephen Grogan a další se odvolávají také na článek 62 Smlouvy, podle kterého členské státy nezavedou žádná nová omezení volného pohybu služeb, kterého již bylo ke dni vstupu Smlouvy v platnost dosaženo. Irské soudy však odůvodnily zákaz šířit dotyčné informace odkazem na dodatek k irské ústavě z roku 1983. Toto ústavní ustanovení však nesmí být vykládáno tím způsobem, že představuje nové omezení volného pohybu služeb ve vztahu k situaci existující v okamžiku přistoupení Irska ke Společenství, tj. ke dni 1. ledna 1973. Naopak, zásada přednosti práva Společenství, jak je vyjádřena v rozsudku ze dne 9. března 1978, *Simmenthal* (106/77, Recueil, s. 629), ukládá vnitrostátním soudům použít cele právo Společenství a vyložit každé nové ustanovení s použitím takového výrazu jako „pokud je to proveditelné“, který znamená: pokud je to slučitelné s povinnostmi vyplývajícími z práva Společenství.

Článek 62 Smlouvy musí být vykládán jako přímo účinný podle vzoru toho, co rozhodl Soudní dvůr pro podobné stabilizační ustanovení uvedené v článku 53 a týkající se práva usazování (rozsudek ze dne 15. července 1964, *Costa*, 6/64, Recueil, s. 1141). Stejně jako posledně jmenované ustanovení není článek 62 doplněn žádnou podmínkou ani podřízen, při provádění nebo ve svém účinku, zásahu žádného vnitrostátního aktu nebo aktu Společenství.

Následkem toho by bylo v rozporu s článkem 62, kdyby vnitrostátní soudy vykládaly nový dodatek k ústavě jako nové omezení volného pohybu služeb.

Stephen Grogan a další dále tvrdí, že výraz „omezení“ uvedený v článku 62 musí být vykládán ve světle článku 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Soudní dvůr neustále znovu tvrdil, od rozsudku ze dne 17. prosince 1970, *Internationale Handelsgesellschaft* (11/70, Recueil, s. 1125), že dodržování základních práv je nedílnou součástí obecných právních zásad, jejichž dodržování Soudní dvůr zajišťuje. V tomto kontextu definoval zdroje, které je třeba vzít v úvahu, a zahrnul sem i ústavní tradice společné členským státům a mezinárodní nástroje ochrany lidských práv, na kterých již členské státy spolupracovaly nebo ke kterým přistoupily. Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod má zvláštní význam a Soudní dvůr často odkazuje na její zvláštní ustanovení.

Příkaz Supreme Court je neodůvodněným porušením práva poskytovat informace a odporuje článku 10 úmluvy. Podobné porušení není stanoveno zákonem ve smyslu tohoto ustanovení, pokud nemůže být předvídatelným způsobem odvozeno od čl. 40 odst. 3 třetího pododstavce ústavy. Ostatně toto porušení je neúměrné ve vztahu k sledovaným cílům vzhledem k tomu, že právo těhotných žen odejít do jiného členského státu za účelem provedení umělého přerušení těhotenství není omezeno a že počet irských žen, které podstoupily tyto zákroky ve Velké Británii, se nesnížil.

Základní práva přijímat a poskytovat informace musí být chráněna a zaručena Soudním dvorem, jelikož výkon práv vyplývajících z práva Společenství přemísťovat se za účelem získání lékařské služby by jinak byl zmařen a zbaven veškerého účinku.

Závěrem S. Grogan a další navrhuji Soudnímu dvoru odpovědět záporně na druhou otázku a kladně na třetí.

Podle názoru *irské vlády* je jasné, že poskytnutí určité služby může být legální v jednom členském státě a protiprávní v jiném členském státě. Cílem ustanovení Smlouvy týkajících se služeb, a zejména článku 65, je předcházet jakékoli diskriminaci na základě národnosti nebo bydliště a každé jiné diskriminaci příslušníků členského státu z hlediska podmínek, za kterých mohou být služby poskytovány v jiném členském státě. Vzhledem k tomu, že se dotyčné irské právo použije na všechny osoby podléhající jeho soudům, nezavádí žádnou diskriminaci irských státních příslušníků ani ostatních osob nacházejících se v Irsku. Smlouva a sekundární právo opravňují členský stát omezit nediskriminačním způsobem volný pohyb služeb na jeho území z důvodů veřejného pořádku, veřejné bezpečnosti nebo ochrany zdraví.

Pro osoby sídlící v některém členském státě může být vydán zákaz šíření zvláštních informací určených k podpoře činností, které, jsou-li prováděny v místě, jsou v rozporu s veřejným pořádkem tohoto státu, a to i tehdy, když tyto informace vyzývají k využití těchto služeb v jiném členském státě, pokud pravděpodobný nebo zamýšlený výsledek šíření těchto informací narušuje veřejný pořádek.

Zákaz, který je předmětem sporu v původním řízení, je nezbytný pro to, aby zabránil narušení ústavní ochrany práva nenarozeného dítěte na život. Soudy, jakožto součást státního aparátu, mají povinnost zabránit činnosti, o níž se domnívají, že je protiprávní a že ohrožuje toto zaručené ústavní právo.

Dotyčný zákaz je nezbytný pro to, aby chránil a uplatnil účinným způsobem právo na život, které by jinak bylo mařeno a obcházeno. Následkem toho je uvedený zákaz z hlediska Smlouvy odůvodněný.

Rozhodnutí irských soudů ukázala, že kauzální vazba mezi šířením citovaných informací a zničením lidského života je nepopíratelná. Umožnit šíření takovýchto informací je tedy v rozporu s ústavní ochranou zavedenou referendem irského národa.

Společná ustanovení článků 56 a 66 Smlouvy umožňují členským státům omezit volný pohyb služeb z důvodů veřejného pořádku stanovením zvláštního režimu pro cizí státní příslušníky a, *a fortiori*, použitím nediskriminačních předpisů. Podobná situace, jako v tomto případě, byla ve výše uvedeném rozsudku ze dne 18. března 1980, Debauve, kdy Soudní dvůr rozhodl, že při neexistenci harmonizačních opatření neodporují články 59 a 60 Smlouvy nediskriminačnímu zakazu televizní reklamy.

Irská vláda připomíná judikaturu Soudního dvora v oblasti veřejného pořádku (výše uvedený rozsudek ze dne 4. prosince 1974, Van Duyn, a výše uvedený rozsudek ze dne 27. října 1977, Bouchereau) a odkazuje na údaje týkající se analogického použití článku 36 Smlouvy, na kapitolu o poskytování služeb (rozsudek ze dne 6. října 1982, Coditel, 262/81, Recueil, s. 3381 a na výše uvedené stanovisko generálního advokáta M. Warnera ve věci Debauve, 52/79). Ve smyslu této judikatury představuje činnost spočívající v šíření uvedených informací skutečné a dostatečně závažné ohrožení základního zájmu irské společnosti.

Je pravdou, že podle výše uvedeného rozsudku ze dne 31. ledna 1984, Luisi a Carbone, zahrnuje volný pohyb služeb možnost odebrat se do jiného členského státu a využít zde určitou službu. Avšak odkaz na pojem veřejného pořádku umožňuje omezit svobodu poskytování informací týkajících se služeb poskytovaných v jiném členském státě z důvodu přímého kauzálního vztahu, který existuje mezi těmito informacemi a zničením života nenarozeného dítěte, které je v Irsku zakázáno trestním právem a ústavou.

Uvedený zákaz odpovídá kritériím uvedeným Soudním dvorem v rozsudku ze dne 18. května 1982, Adoui a Cornouaille (115/81 a 116/81, Recueil, s. 1665), tj. že stát, který považuje určité jednání za odporující veřejnému pořádku, přijme represivní nebo jiná skutečná a účinná opatření určená k boji proti tomuto jednání, i když toto jednání je jednáním jeho vlastních příslušníků. Irské právo v této oblasti se skutečně vztahuje na všechny osoby spadající pod pravomoc státu a opatření vyžadovaná žalobkyní v původním řízení jsou vymahatelná všemi dotyčnými osobami bez rozlišení státní příslušnosti.

Proto je třeba odpovědět na druhou otázku v tom smyslu, že členský stát může zakázat šíření informací uvedené povahy, pokud je tento zákaz odůvodněn požadavky veřejného pořádku. Pokud bude třeba odpovědět na třetí otázku, bude odpověď záporná.

Komise se domnívá, že takové právo, jakým je právo uvedené v otázkách předkládajícího soudu, může být pro případného uživatele služby důsledkem práva získat dotyčné informace, které vyplývá z práva získání samotné služby. Nelze naopak uplatnit, že sama informace je službou ve smyslu článku 60 Smlouvy, neboť není ani poskytována za úplatu, ani nemá nadnárodní povahu. Je tedy třeba nejprve přezkoumat otázku existence práva získat službu, kterou je umělé přerušování těhotenství, a potom otázku práva získat informace, které z něho může vyplývat. Pokud existují tato dvě práva, vzniká otázka, zda také existuje právo šířit informace, přičemž odpověď na tuto otázku může záviset na identitě osob, které informace

šíří. V projednávaném případě v původním řízení se jedná o osoby, které stojí mimo vztah mezi případnými poskytovateli služby a případnými uživateli služby.

První otázkou je, zda články 59 a 60 Smlouvy mohou být použity v případě, kdy se místo poskytování služby nachází mimo stát, jehož právní předpisy jsou relevantní. Jak Soudní dvůr uvedl ve výše uvedeném rozsudku ze dne 31. ledna 1984, *Luisi a Carbone*, je z tohoto hlediska lhostejné, zda poskytovatel služby cestuje do jiného členského státu, aby zde vykonával činnost, nebo zda uživatel služby cestuje do členského státu, kde je služba poskytována. V obou případech je hospodářský výsledek stejný, tj. dovoz služby do členského státu uživatele. Jelikož se v projednávaném případě jedná o těhotné ženy, které cestují z Irska do Velké Británie, aby zde získaly službu, je splněna podmínka, aby mělo poskytování služby nadnárodní povahu.

Za druhé je třeba se ptát, zda právo na získání služby, které přiznává Smlouva, implikuje nezbytně právo na získání patřičných informací. Z právního spisu ve věci v původním řízení se lze jen stěží dozvědět, zda by neexistence uvedených informací skutečně zabránila irským ženám v přístupu k poskytnutí služby, kterou je dobrovolné přerušování těhotenství. I když soudce Supreme Court uvedl jako málo pravděpodobné, že by zákaz činnosti žalovaných v původním řízení zachránil život jednoho jediného nenarozeného dítěte, zákaz vydaný tímto soudem vychází zjevně z myšlenky, že dotyčná informace může ženám v Irsku pomoci uskutečnit umělé přerušování těhotenství v jiném členském státě.

Z toho je třeba usoudit, že kdyby tyto informace neexistovaly, byl by pro některé ženy přístup k dotyčným službám obtížnější, tím spíše, že výklad irského práva použitý ve věci v původním řízení již stál v cestě informačním službám pro ženy a v budoucnosti tomu tak může být i v jiných případech. Výsledkem by bylo potlačení jakékoli informace v této oblasti, což by vedlo ke snížení počtu irských žen, které by mohly skutečně podstoupit umělé přerušování těhotenství v jiném členském státě. Podobné byly úvahy Soudního dvora, pokud jde o reklamy na zboží v rozsudku ze dne 15. prosince 1982, *Oosthoek's Uitgeversmaatschappij* (286/81, Recueil, s. 4575) a v rozsudku ze dne 7. března 1990, *GB-Inno-BM* (C-362/88, Recueil, s. I-667).

Za třetí, pokud připustíme, že právo na získání informací o poskytování služeb je důsledkem práva na získání samotné služby, je třeba pouze stanovit, zda toto právo existuje. Na rozdíl od výše uvedeného případu *Luisi a Carbone*, kde se překážky týkaly pouze získávání služeb v jiném členském státě, jde v projednávané věci o úplný zákaz poskytovat službu na irském území, zdaleka přesahující potíže, jimž čelí ti, kdo si přejí získat stejnou službu v jiném členském státě.

Jak ukazuje rozsudek ze dne 3. února 1982, *Seco v. EVI* (62/81 a 63/81, Recueil, s. 223) a rozsudek ze dne 25. února 1988, *Komise v. Německo* (427/85, Recueil, s. 1123), články 59 a 60 Smlouvy brání nejen vnitrostátním opatřením omezujícím činnost poskytovatelů služeb usazených v jiném členském státě, ale také právním předpisům použitelným bez rozdílu, ať je sídlo poskytovatele služeb kdekoli. Soudní dvůr však nikdy nevykládal článek 59 a 60 v tom smyslu, že by bránily vnitrostátním ustanovením obsahujícím naprostý zákaz: viz rozsudek ze dne 24. října 1978, *Koestler* (15/78, Recueil, s. 1971), který se týkal právního předpisu zakazujícího zahajovat soudní řízení, jejichž původem jsou některé burzovní operace spekulativní povahy, a výše uvedený rozsudek ze dne 18. března 1980, *Debauve*, týkající se naprostého zákazu televizní reklamy.

Rozdíl mezi těmito dvěma kategoriemi soudních věcí lze vysvětlit tímto způsobem: ve věcech, v nichž bylo vnitrostátní ustanovení považováno za neslučitelné s články 59 a 60, způsobil zjevně neutrální předpis ve skutečnosti více problémů poskytovatelům usazeným mimo členský stát, jehož právní předpisy byly relevantní. Naopak ve věcech týkajících se naprostého zákazu považoval Soudní dvůr právní předpisy za slučitelné s články 59 a 60 z důvodu neexistence jakéhokoli diskriminačního účinku vůči poskytovatelům usazeným v jiném členském státě.

Projednávaná věc se týká naprostého zákazu potratů na irském území, který je rozšířen na zákaz provádět na tomto území jakoukoli činnost ohrožující právo plodu na život, i když se tento zásah může dít pouze mimo Irsko. Je zjevné, že sledovaný cíl se týká morálky, a nikoli hospodářství a že dotyčné opatření nemá žádný protekcionistický účel, neboť lékař usazený v jiném členském státě nemá žádnou další překážku vzhledem k lékaři usazenému v Irsku, a že žádná irská klinika nemůže mít výhody z překážek činěných ženám, které chtějí podstoupit potrat v cizině. Irské právo je tedy slučitelné s články 59 a 60. Ať je jeho skutečná hodnota jakákoli, cíl spočívající v zabránění potratu spadá do oblasti morálky, ve které mají členské státy volnost v provádění vlastní politiky, pokud není diskriminační.

Přestože vyvstává otázka výhrady veřejného pořádku uvedená ve společných ustanoveních článků 56 a 66 Smlouvy, politika sledovaná Irskem v oblasti potratů spadá do tohoto pojmu. Ostatně ve společnosti, která dává nejvyšší hodnotu životu plodu jeho zařazením do lidského života, ovlivňuje každé jednání ohrožující tento život zásadní zájem společnosti a zdůvodňuje tedy podle výše uvedeného rozsudku ze dne 27. října 1977, Bouchereau, odkaz na pojem veřejného pořádku.

Na konec Komise uvádí, že otázky jsou formulovány obecně a odkazují na právo Společenství jako celek. Proto mohou přijít v úvahu základní práva stanovená judikaturou Soudního dvora, a to zejména právo na svobodu projevu zaručenou článkem 10 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Avšak otázka slučitelnosti vnitrostátního právního předpisu, který není obsažen v rámci práva Společenství, s úmluvou nespadá do pravomoci Soudního dvora (výše uvedený rozsudek ze dne 11. července 1985, Cinéthèque, a rozsudek ze dne 30. září 1987, Demirel, 12/86, Recueil, s. 3719).

Komise tedy navrhuje odpovědět na druhou a třetí otázku takto:

„Články 59 a 60 Smlouvy o EHS nebrání tomu, aby členský stát, který zakázal potraty na svém území, zakázal také šíření informací, které mohou pomoci osobám sídlícím na jeho území podstoupit potrat v jiném členském státě, kde je legálně prováděn.“

Právní otázky:

¹ Usnesením ze dne 5. března 1990, došlým Soudnímu dvoru dne 23. května 1990, položil High Court v Dublinu v souladu s článkem 177 Smlouvy o EHS tři předběžné otázky týkající se výkladu práva Společenství, a zejména článku 60 Smlouvy o EHS.

² Otázky vznikly v rámci sporu vedeného Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd (dále jen „SPUC“) proti Stephenu Groganovi a čtrnácti dalším odpovědným pracovníkům studentských asociací ve věci šíření v Irsku přesných informací týkajících se názvu a místa zřízení klinik v jiném členském státě, kde jsou prováděna umělá přerušování těhotenství.

³ Potraty byly v Irsku vždy zakázány, nejprve podle common law, později podle zákona. Příslušnými ustanoveními platnými v současnosti jsou § 58 a 59 Offences Against the Person Act (zákon týkající se zločinů a trestných činů proti osobám) z roku 1861, přenesené do Health (Family Planning) Act (zákon o zdraví – plánování rodiny) z roku 1979.

⁴ V roce 1983 byl ústavní změnou schválenou referendem vložen do čl. 40 odst. 3 irské ústavy třetí pododstavec v tomto znění: „Stát přiznává právo na život dosud nenarozenému dítěti. Při patřičném zohlednění stejného práva na život matky se zavazuje zohlednit toto právo ve svých zákonech, a pokud je to uskutečnitelné, chránit a uplatňovat toto právo v zákonech.“

⁵ Podle judikatury irských soudů (High Court, rozsudek ze dne 19. prosince 1986 a Supreme Court, rozsudek ze dne 16. března 1988, *The Attorney General at the relation of the Society for the Protection of Unborn Children Ireland Ltd v. Open Door Counselling Ltd a Dublin Wellwoman Centre Ltd*, 1988 Irish Reports 593) zakazuje čl. 40 odst. 3 třetí pododstavec irské ústavy činnost spočívající v poskytnutí pomoci těhotným ženám nacházejícím se na irském území, aby mohly odjet do ciziny za účelem podstoupení umělého přerušení těhotenství, zejména poskytnutím informací týkajících se názvu a místa zřízení jedné nebo několika určitých klinik, které provádějí umělá přerušení těhotenství, a způsobů, jak s nimi navázat kontakt.

⁶ SPUC, žalobkyně v původním řízení, je společností podle irského práva, která byla založena zejména za tím účelem, aby zabraňovala depenalizaci potratů a potvrzovala, bránila a podporovala lidský život již od okamžiku početí. S. Grogan a další, žalovaní v původním řízení, byli v průběhu let 1989/1990 zástupci studentských asociací, které vydávaly publikace určené studentům. Ty obsahovaly informace týkající se možnosti legálního umělého přerušení těhotenství ve Spojeném království, názvu a místa zřízení některých klinik, které tento zákrok provádějí ve Spojeném království, a způsobů, jak s nimi navázat kontakt. Je jisté, že studentské asociace neměly žádný vztah ke klinikám usazeným v jiném členském státě.

⁷ V září 1989 požádala SPUC žalované v původním řízení, jakožto odpovědné pracovníky asociace, aby v průběhu univerzitního roku 1989/1990 nezveřejňovali informace výše popsaného druhu. Jelikož nedostala od žalovaných odpověď, předložila SPUC věc High Court s cílem získat prohlášení, že činnost spočívající v šíření výše popsaných informací je protiprávní, a zákaz šíření těchto informací.

⁸ Dne 11. října 1989 High Court rozhodl, že z toho důvodu, aby se mohl vyjádřit k udělení zákazu požadovaného žalobkyní musí předložit Soudnímu dvoru v souladu s článkem 177 Smlouvy o EHS žádost o rozhodnutí o předběžných otázkách. Tento rozsudek byl předmětem odvolání k Supreme Court, který dne 19. prosince 1989 schválil požadovaný zákaz, ale nezměnil rozhodnutí High Court předložit Soudnímu dvoru žádost o rozhodnutí o předběžné otázce. Každý z účastníků řízení byl oprávněn předložit žádost High Court, aby byl rozsudek Supreme Court změněn ve světle rozsudku o předběžné otázce, který vydá Soudní dvůr.

⁹ High Court se domnívá, jak již bylo uvedeno v rozsudku ze dne 11. října 1989, že se spor týká problémů výkladu práva Společenství, a proto odložil rozhodnutí a položil Soudnímu dvoru tyto předběžné otázky:

„1) Vztahuje se pojem „služby“ ve smyslu článku 60 Smlouvy o EHS na aktivitu nebo organizovanou činnost spočívající v provádění potratu nebo umělého přerušeni těhotenství?

2) Při neexistenci jakýchkoli opatření, která stanoví sblížení právních předpisů členských států týkajících se aktivity nebo organizované činnosti spočívající v provádění potratu nebo umělého přerušeni těhotenství, může členský stát zakázat šíření přesných informací ohledně názvu a místa zřízení jedné nebo několika určitých klinik v jiném členském státě, kde jsou prováděny potraty, a způsobů, jak navázat kontakt s touto klinikou nebo těmito klinikami?

3) Dává právo Společenství osobě sídlící v členském státě A právo šířit přesné informace týkající se názvu a místa zřízení jedné nebo více určitých klinik členského státu B, kde se provádějí potraty, a způsobů navázání kontaktu s touto klinikou nebo těmito klinikami, pokud jsou potraty v členském státě A zakázány jak ústavou, tak trestním právem, ale jsou povoleny za určitých podmínek v členském státě B?“

10 Pro podrobnější popis skutkového stavu v původním řízení, průběhu řízení a písemných vyjádření předložených Soudnímu dvoru se odkazuje na zprávu k jednání. Tento spisový materiál bude dále rekapitulován jen v rozsahu nezbytném pro úvahu Soudního dvora.

K příslušnosti Soudního dvora

11 V písemných vyjádřeních uvedla Komise, že nelze jednoznačně odpovědět na otázku, zda předkládací usnesení bylo přijato v rámci původního řízení nebo v rámci řízení o soudním příkazu.

12 Z tohoto hlediska je třeba připomenout, jak uvedl Soudní dvůr v rozsudku ze dne 21. dubna 1988, Pardini, bod 11 (338/85, Recueil, s. 2041), že vnitrostátní soudy jsou oprávněny předkládat Soudnímu dvoru podle článku 177 Smlouvy žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, pouze pokud před uvedeným soudem probíhá spor, v jehož rámci mají přijmout rozhodnutí, které může zohlednit rozhodnutí o předběžné otázce. Soudní dvůr naopak nemá pravomoc rozhodovat o předběžné otázce, pokud je v okamžiku předložení žádosti řízení u předkládajícího soudu již ukončeno.

13 Co se týče projednávaného řízení, je třeba připomenout, že když High Court předložil věc Soudnímu dvoru v rámci řízení o soudním příkazu, Supreme Court jej výslovně oprávnil změnit vydaný příkaz podle rozhodnutí o předběžné otázce Soudního dvora. Jestliže však byly předběžné otázky položeny v rámci původního řízení, High Court musí vyřešit tento případ rozhodnutím ve věci samé. V obou případech je předkládající soud vyzván přijmout rozhodnutí, které může vzít v úvahu rozhodnutí o předběžné otázce. Následkem toho je oprávněn položit v souladu s článkem 177 Smlouvy předběžné otázky Soudnímu dvoru, který je pravomocný na ně odpovědět.

14 SPUC poznamenává, že v tomto řízení nejde o žádnou otázku práva Společenství a že Soudní dvůr by měl odmítnout na položené otázky odpovědět. Za prvé, žalování v původním řízení šířili uvedené informace mimo jakoukoli hospodářskou činnost, což vylučuje použití pravidel Smlouvy týkajících se volného pohybu služeb, jejichž

výklad je požadován. Za druhé, informace byly dodávány uvnitř Irska a netýkají se žádného jiného členského státu, takže nelze použít uvedená ustanovení Smlouvy.

15 V tomto ohledu stačí prohlásit, že okolnosti uváděné SPUC se týkají základu otázek položených vnitrostátním soudem. Následkem toho, pokud mohou být vzaty v úvahu při odpovědi na otázky, nejsou relevantní při posuzování příslušnosti Soudního dvora pro rozhodnutí o předběžné otázce (viz rozsudek ze dne 28. června 1984, Moser, 180/83, Recueil, s. 2539). Proto je třeba položené otázky přezkoumat.

K první otázce

16 Podstatou první předběžné otázky vnitrostátního soudu je, zda je umělé přerušení těhotenství uskutečněné v souladu s právem státu, ve kterém bylo provedeno, službou ve smyslu článku 60 Smlouvy o EHS.

17 Podle prvního pododstavce uvedeného ustanovení se za služby ve smyslu Smlouvy pokládají výkony poskytované zpravidla za úplatu, pokud nejsou upraveny ustanoveními o volném pohybu zboží, kapitálu a osob. Ustanovení čl. 60 druhého pododstavce písm. d) uvádí výslovně, že činnosti v oblasti svobodných povolání jsou zahrnuty do pojmu služeb.

18 Je třeba připomenout, že přerušení těhotenství, jaké je legálně prováděno v několika členských státech, je lékařský zákrok běžně prováděný za úplatu a je možno jej provádět v rámci svobodného povolání. V každém případě Soudní dvůr již v rozsudku ze dne 31. ledna 1984, Luisi a Carbone, bod 16 (286/82 a 26/83, Recueil, s. 377) uvedl, že lékařská činnost spadá do oblasti působnosti článku 60 Smlouvy.

19 SPUC však tvrdí, že umělé přerušení těhotenství nemůže být považováno za službu z důvodu, že je velmi nemorální a znamená zničení života třetí osoby, tj. nenarozeného dítěte.

20 Ať je hodnota argumentů z morálního hlediska jakákoli, je nutno se domnívat, že nemohou mít vliv na odpověď na první položenou otázku. Soudnímu dvoru nepřísluší nahradit vlastním posouzením posouzení zákonodárce členských států, kde jsou dotyčné činnosti legálně prováděny.

21 Na první otázku položenou předkládajícím soudem je třeba odpovědět, že umělé přerušení těhotenství uskutečněné v souladu s právem státu, ve kterém bylo provedeno, je službou ve smyslu článku 60 Smlouvy.

K druhé a třetí otázce

22 S ohledem na okolnosti věci v původním řízení je nutno se domnívat, že podstatou druhé a třetí otázky vnitrostátního soudu je, zda právo Společenství brání tomu, aby členský stát, ve kterém je umělé přerušení těhotenství zakázáno, zakázal studentským asociacím šířit informace týkající se názvu a místa zřízení klinik v jiném členském státě, kde jsou dobrovolná přerušení těhotenství legálně prováděna, a způsobů navázání kontaktu s těmito klinikami, pokud uvedené kliniky nejsou v žádném případě původci šíření těchto informací.

23 I když otázky položené předkládajícím soudem odkazují na právo Společenství jako celek, domnívá se Soudní dvůr, že jeho přezkoumání se musí týkat ustanovení článku

59 a následujících Smlouvy o EHS, věnovaných volnému pohybu služeb, a argumentu základních práv, který byl předmětem rozsáhlých rozkladů ve vyjádřeních předložených Soudnímu dvoru.

24 Co se týče nejprve ustanovení článku 59 Smlouvy zakazujících veškerá omezení volného pohybu služeb, z okolností projednávané věci v původním řízení vyplývá, že spojitost mezi činnostmi studentských asociací, jejichž odpovědnými pracovníky jsou S. Grogan a další, a umělým přerušением těhotenství prováděným klinikami v jiném členském státě je příliš slabá, aby mohl být zákaz šíření informací považován za omezení, na které se vztahuje článek 59 Smlouvy.

25 Ve skutečnosti se situace, kdy studentské asociace šířící informace, které jsou předmětem věci v původním řízení, nespoluupracují s klinikami, jejichž adresy zveřejňují, liší od situace uvedené v rozsudku ze dne 7. března 1990, GB-Inno-BM (C-362/88, Recueil, s. I-667), kde se Soudní dvůr domníval, že zákaz šířit obchodní reklamu může klást překážky volnému pohybu zboží a je nutno jej chápat s ohledem na články 30, 31 a 36 Smlouvy o EHS.

26 Avšak informace, na které odkazují předběžné otázky, nejsou šířeny ve prospěch hospodářského subjektu usazeného v jiném členském státě. Naopak, tyto informace jsou vyjádřením svobody projevu a šíření informací, nezávislým na hospodářské činnosti vykonávané klinikami usazenými v jiném členském státě.

27 Z toho vyplývá, že zákaz šířit informace za takových okolností, jaké existují ve sporu v původním řízení, nemůže být v žádném případě považován za omezení, na které se vztahuje článek 59 Smlouvy.

28 Za druhé musí být přezkoumán argument žalovaných v původním řízení, podle kterého je dotyčný zákaz, jelikož vychází z ústavní změny provedené v roce 1983, v rozporu s ustanovením článku 62 Smlouvy o EHS, podle kterého členské státy nezavedou žádná nová omezení volného pohybu služeb, kterého bylo dosaženo již ke dni vstupu této smlouvy v platnost.

29 V tomto ohledu stačí prohlásit, že ustanovení článku 62, které má doplňkový charakter vzhledem k ustanovením článku 59, nemůže zakázat omezení, na která se nevztahuje oblast působnosti posledně jmenovaného článku.

30 Konečně za třetí, žalovaní v původním řízení tvrdí, že základní práva, a zejména svoboda projevu a šíření informací přiznaná čl. 10 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, brání takovému zakazu, jaký je uveden ve věci v původním řízení.

31 K tomu je důležité připomenout, že jak vyplývá zejména z rozsudku ze dne 18. června 1991, Elleniki Radiophonia Tiléorassi, bod 42 (C-260/89, Recueil, s. I-2925), pokud vnitrostátní právní předpis spadá do oblasti působnosti práva Společenství, musí Soudní dvůr, pokud je mu podána žádost o rozhodnutí o předběžné otázce, poskytnout všechna vysvětlení týkající se výkladu, nezbytná k tomu, aby vnitrostátní soud posoudil slučitelnost tohoto právního předpisu se základními právy, jejichž dodržování Soudní dvůr zajišťuje, jak vyplývají zvláště z Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Nemá však tuto pravomoc vůči vnitrostátnímu právnímu předpisu, který nespadá do rámce práva Společenství.

Vzhledem k okolnostem věci v původním řízení a s ohledem na předcházející návrhy týkající se dosahu ustanovení článků 59 a 62 Smlouvy se zdá, že to je právě případ zákazu, který je předmětem sporu probíhajícího u předkládajícího soudu.

- ³² Na druhou a třetí otázku položenou vnitrostátním soudem je tedy třeba odpovědět, že právo Společenství nebrání tomu, aby členský stát, ve kterém je umělé přerušení těhotenství zakázáno, zakázal studentským asociacím šířit informace týkající se názvu a místa zřízení klinik v jiném členském státě, kde jsou dobrovolná přerušení těhotenství legálně prováděna, a způsobů navázání kontaktu s těmito klinikami, pokud dotyčné kliniky nejsou v žádném případě původci šíření těchto informací.

K nákladům řízení

- ³³ Výdaje vzniklé irské vládě a Komisi Evropských společenství, které předložily Soudnímu dvoru vyjádření, se nenahrazují. Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení vzhledem ke sporu probíhajícímu před vnitrostátním soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud.

Z těchto důvodů

SOUDNÍ DVŮR

o otázce, kterou mu předložil High Court v Dublinu usnesením ze dne 5. března 1990, rozhodl takto:

- 1) **Umělé přerušení těhotenství uskutečněné v souladu s právem státu, ve kterém bylo provedeno, je službou ve smyslu článku 60 Smlouvy.**
- 2) **Právo Společenství nebrání tomu, aby členský stát, ve kterém je umělé přerušení těhotenství zakázáno, zakázal studentským asociacím šířit informace týkající se názvu a místa zřízení klinik v jiném členském státě, kde jsou dobrovolná přerušení těhotenství legálně prováděna, a způsobů navázání kontaktu s těmito klinikami, pokud dotyčné kliniky nejsou v žádném případě původci šíření těchto informací.**